

правильності речі буде успішним в контексті комунікативного розвитку на основі речевого досвіду, в умовах спеціальної речової підготовки. Для успіху також важливо послідовно формувати словесні форми мислення на основі практичних дій.

Ключевые слова: феномен граматички правильної речі, комунікативне розвиток, діти дошкільного віку.

Krutiy K. Forming a grammatically correct speech in the context of communicational development in children of preschool age: terminology

The article reveals the features of the formation of grammatical correctness of speech in preschool children. The grammatical correctness of speech is integral, unique, and consists in the unity of its content given to the child in the speech experience. It is described how a child learns grammatically correct speech.

The levels (tiers) of the language are determined, which need to be taught to the child during the whole period of pre-school childhood.

It is argued that speech education and speech development are less productive for analysing grammatically correct speech than communicational development. A preschooler is an active subject of communicational development. The development of grammatically correct speech will be successful in the context of communicational development based on speech experience, or in the conditions of special speech education. For success it is also important to successively develop verbal forms of thinking based on practical actions.

Modern definitions of the following terms are offered: speech development of a child of preschool age, personal speech development, communicational development.

Key words: phenomenon of grammatically correct speech, communicational development, children of preschool age.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2018 р.

Прийнято до друку 25.04.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Гавриш Н. В.

УДК 373.2'.016:688.721

Т.С. Маркотенко, І.С. Масловська

ВИКОРИСТАННЯ ЛЯЛЬКИ-ПЕРСОНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На думку Є.Тихеєвої, особливої уваги з боку педагога як засобу розвитку та вдосконалення мовленнєвих здібностей, заслуговує лялька. «Немає жодної гри, яка пропонувала б стільки привидів для прояву мовлення дітей, як гра у ляльки. Лялька - людина, член колективу маленьких людей, що живуть власним життям і відображують це життя-гру в слові» [1, с. 54]. Останнім часом набула поширення методика використання ляльки –персони «Persona Dolls» (Лялька як персона).

Мета нашої статті – показати, як можна використати ляльку-персону під час проведення занять у закладах дошкільної освіти, як

навчити малечу переносити досвід і навички, засвоєні під час взаємодії з ляльками, на реальні ситуації їхнього повсякденного життя.

Сьогодні в Україні є у продажі ляльки, які зроблено вручну, одягнені в оригінальні сукні за ескізами спеціалістів з народного костюму, з аутентичних тканин й орнаментів різних місцевостей, зі спеціально виготовленими прикрасами й аксесуарами. Діти позитивно сприймають ляльки, охоче з ними грають. Найпоширенішими є такі ігри: «Оживи ляльку», «Вручення подарунків», «У кого який настрій», «На гостини до ляльки», «Зустріч на вулиці», «Телефонна розмова», «Улюблений герой», «Запитай у ляльки, з якою ти щойно познайомилась...» та ін. Проте поряд з народними українськими ляльками набуває поширення лялька-персона. Ляльки-персона – це практична методика, яка сприяє психологічному розвитку малюків, виховує емпатію і допомагає організувати розмову серед дітей про складні питання розмаїття та інклюзії за такими ознаками, як: гендер; зовнішність (фізичні особливості, характеристики); расова, національна, етнічна приналежність; культура і віросповідання; етнічна / національна приналежність; інвалідність / особливі потреби; сексуальна орієнтація; стан здоров'я; ВІЛ і СНІД [2, с. 4]

Методика використання ляльок-персон набула значного поширення у педагогічній практиці багатьох країн, зокрема Великій Британії, Австралії, Сполучених Штатах Америки, Нідерландах, Ісландії та Німеччині, а також у Південній Африці. Ця методика наразі успішно поширюється в освітніх закладах України. Під час роботи з ляльками-персонами діти на практиці вдосконалюють навички вирішення проблемних ситуацій, оцінюють різні варіанти їх залагодження й обирають ті, які найімовірніше приведуть до успіху. Ця методика дає дитині розуміння, що й інші люди також переживають щось подібне і що цими переживаннями можна ділитися. Поступово в дітей поповнюється словниковий запас, вони опановують і починають користуватися словами, що описують почуття ляльок та їхні власні емоції.

Методика «Persona Dolls» передбачає проведення систематичних занять із дітьми з використанням «ростових» ляльок (70 см заввишки) з індивідуальними особливостями: стать, вік (дитина, доросла людина, старенька людина), колір шкіри, колір волосся, фізичні обмеження тощо. Для кожної ляльки педагог створює її особисту індивідуальність (ідентичність), наділяє особистісними рисами, родиною і культурним походженням, уподобаннями, закріплює за нею певну життєву історію. Лялька не є іграшкою, і не знаходиться в ігровому куточку, вона «приходять на гостини» до дітей тільки на спеціальні заняття, коли вони збираються в колі для спільної розмови, і тоді педагог розповідає їм про щасливі або не дуже радісні історії, які сталися з лялькою. Педагог також допомагає дітям сформулювати свої запитання щодо ситуації, у яку лялька-персона нібито «потрапила», усвідомити і висловити пов'язані з цим емоції, обговорити, як можна діяти в цій ситуації тощо. Під час роботи з ляльками педагог виконує функцію їх перекладача. Педагог не є лялькою (не перевтілюється у цей персонаж), а лише говорить від її імені: переповідає дітям те, що лялька «прошепотіла» на вушко або розповіла раніше. Використання розмаїтого набору ляльок, які відображають особливості дітей групи, а також дітей поза нею, сприяє вихованню поважного ставлення до людей різних національностей,

різного віросповідання, толерантного ставлення до різного способу життя, різної культури, мови тощо, а також формуванню й усвідомленню їхньої унікальності й цінності кожної людини в суспільстві.

Покажемо, як можна використати ляльку-персону на заняттях.

Заняття 1

Тема: Наше рідне місто

Мета: Формувати уявлення дітей про рідне місто, в якому вони живуть. Вчити називати рідне місто. Дати елементарне уявлення про рідне місто, підвести до розуміння того, що в місті багато вулиць, будинків, різних машин. Розвивати у дітей пізнавальний інтерес до рідного міста, розвивати пам'ять, зв'язне мовлення, вміння аналізувати, робити висновки; розвивати вміння слухати один одного.

Обладнання: лялька-персона, олівці, фарби, альбоми для малювання.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Доброго ранку, діти! Сьогодні у нас з вами незвичайне заняття. До нас в гості прийде давній друг. Давайте зустрінемо його радісно і з хорощим настроєм.

Вихователь виходить з кімнати і повертається з лялькою-персоною на руках.

2. Основна частина.

Давайте привітаємо нашого гостя. Пам'ятаєте його? Як його звать?

Петрик. Правильно. Йому 5 років. Петрику дуже подобається малювати й гратися з машинками. Він живе з батьками в чудовому місті, і яке дуже любить. Діти, а як називається місто в якому ми живемо?

Пам'ятаєте ми ходили з вами на екскурсію на річку? Розкажіть гостю про нашу річку. Петрику дуже цікаво, як називається річка, яка протікає в нашому місті?

Нещодавно у Петрика було день народження. Він святкував його в парку нашого міста. Петрик запитує, а ви були в парку нашого міста? Що вам там сподобалось? Що ви там бачили? А що ще є в нашому місті гарне та цікаве, що могло б сподобатися нашому гостю?

А ще, у нас є чудовий дитячий садок, у який ви любите ходити. Як він називається? Знаєте адресу, де знаходиться дитячий садок?

Діти, у кожного будинку в місті є свій номер. Кожен будинок знаходиться на вулиці, у кожній вулиці є своя назва. Петрик живе на вул. Незалежності, 23; А ви знаєте свою адресу? Для чого ж людям потрібна адреса?

Молодці! Петрик дуже радий був знову з вами побачитись і поспілкуватись, але йому вже час йти, тому що в коридорі на нього чекає мама.

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивисьь.
Руки вгору, руки в боки
І зроби чотири кроки.

Вище руки підніміть,
І спокійно опустіть.
Плесніть в долоні кілька раз.
За роботу – все гаразд!
Гра «Можна - не можна».
Діти стають в коло.

- Діти давайте поговоримо про те, що можна робити вдома, на вулицях міста і чого робити не можна. Я буду задавати питання, а ви будете відповідати мовчки, використовуючи знак. Вказівний палець верх – правильно, вниз – ні.

Переходити вулицю на червоне світло.
Рвати квіти на клумбі.
Милуватися квітучою клумбою.
Садити дерева і квіти.
Кидати фантики від цукерок.
Переходити дорогу на зелене світло світлофора.
Кричати, шуміти в громадських місцях.
Розмовляти в спокійному ввічливому тоні.

Вихователь: Пропоную кожному з вас намалювати вашу рідну вулицю, ваш рідний дім.

Будинки бувають різні:
Високі і низькі,
Зелені і червоні
Далекі і близькі.
Панельні, цегляні
Начебто звичайні.
Корисні, прекрасні -
Будинки бувають різні.

Малювання: «Моє місто»

Подивіться, які чудові у вас вийшли малюнки! Яскраві вулиці та будинки, але всі вони є нашою маленькою батьківщиною.

Діти, а що для вас рідний дім?

Молодці! Діти, рідний дім-це дім, у якому ми живемо, це наше подвір'я, наша вулиця, наше рідне місто! Наш дім - це наша велика Батьківщина- Україна!

3. Заключна частина.

Діти, ми чудово попрацювали. Вам сподобалось? Що саме сподобалось? Що нового ви дізналися?

Заняття 2

Тема: Що таке образа?

Мета: сприяти формуванню в дітей дружніх взаємин, розвитку почуття колективізму, формувати поняття про моральні уявлення, вміння висловлювати почуття, передавати емоційні переживання в образах, співпереживати героям. Прищеплювати практичні навички виходу зі стану образи. Сприяти розширенню словникового запасу для вираження дружніх почуттів.

Обладнання: лялька-персона, олівці і альбоми для малювання.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Доброго ранку, діти! Сьогодні у нас з вами незвичайне заняття. До нас в гості прийде давній друг. Давайте зустрінемо його радісно і з хорошим настроєм. Він хоче розповісти вам дуже цікаву історію.

Вихователь виходить з кімнати і повертається з лялькою-персоною на руках.

2. Основна частина.

Давайте привітаємо нашого гостя. Пам'ятаєте його? Як його звать? Де він живе?

Петрик. Правильно. Йому 5 років. Петрику дуже подобається малювати і гратися з машинками. Він живе з батьками в чудовому місті, яке дуже любить. Нещодавно з Петриком сталася прикра історія, яку він хоче вам розповісти.

Нещодавно Петрик був в дитячому садочку на занятті з фізкультури. Разом з вихователем діти робили різні фізичні вправи, але у Петрика не виходило робити правильно, і вихователь дуже часто звертала на це увагу, виправляла Петрика і показувала, як виконувати вправи правильно, але однаково щось у нього не виходило. Діти через це з Петрика глузували і говорили всякі неприємні слова. Петрику було дуже образливо і він засмучувався через це. І ось вихователь запропонував пограти в футбол, діти з великим задоволенням погодились і почали об'єднуватись у команди. Петрика не взяли ні в одну з команд. Діти говорили, що він нічого не вміє і через нього вони програють. Це образило хлопчика ще більше і він розплакавшись сів на лаву і ні з ким не розмовляв.

Вихователю вдалося заспокоїти хлопчика, але грати у футбол він нізащо не погоджувався. Хлопчик дуже образився на інших дітей.

1. Діти, скажіть, що відчував Петрик, коли з нього сміялись? Який настрій був у хлопчика на занятті?

2. Чи правильно зробили діти? А як можна назвати людей, які образили когось, та ще й навмисне?

3. Кому Петрик може розповісти про те, що сталось? Як ми можемо допомогти Петрику?

4. Що б ви зробили на місті Петрика? Чи коли-небудь ви ображались на когось?

5. А як можна позбутися відчуття образи?

6. Як підняти настрій собі та тим, хто тебе оточує?

Діти, допоможімо разом Петрику підняти настрій. Розвеселімо його.

Дидактична гра «Скажи комплімент».

Діти підходять до ляльки і, доторкнувшись до неї, кажуть комплімент.

- Ти мені подобаєшся, тому що, в тебе гарне волосся.

- Ти дуже цікаво розповідаєш.

- Я радий з тобою познайомитись.

- Я б хотів допомогти тобі.

Петрик говорить, що він знає чудовий спосіб, як позбавитися від образи. Її потрібно намалювати, потім розірвати і викинути. Зробімо це?

«Намалюй образу»

Як ви гадаєте, якого кольору образа? Виберіть відповідний колір і намалюйте образу.

Діти малюють образи, рвуть і викидають.

- Що ви тепер відчуваєте? У вас покращився настрій?

Гра «Побажання»

Діти сідають у коло, передають один одному квітку і кажуть побажання.

- Бажаю тобі гарного настрою.
- Бажаю бути таким же веселим як і сьогодні.
- Частіше посміхатися.

Петрик був дуже радий завітати до вас сьогодні. Він вам дякує і бажає ніколи не сумувати, і головне не ображати друзів і не ображатися ні на кого.

3. Заключна частина.

Діти, вам сподобалось спілкуватися з Петриком?

Зазначимо, що педагогічний метод з використання ляльок-персон узгоджується з Базовим компонентом дошкільної освіти та сприяє його реалізації. Заняття, на яких діти слухають та обговорюють історії ляльок-персон, допомагають опанувати нові знання, вміння, навички, формувати належне ставлення до базових соціальних норм, сприяють особистісному, соціальному та емоційному розвитку, вихованню здорового способу життя, розуміння світу тощо [2, с. 34].

Отже, ляльки-персони допомагають розвинути здатність співчувати, слухати інших і вчитися в них; усвідомити те, що поведінка дітей впливає на інших людей. Під час спілкування з лялькою діти набувають чимало необхідних життєвих навичок, коли доводиться стикатися з певною ситуацією.

Список використаної літератури

1. Тихеева Е.И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста): пособие для воспитателей детского сада / Тихеева Е.И. / под ред. Ф.Н. Сохина. – 5-е изд. – М.: Просвещение, 1981. – 159 с. **2. Ляльки з особистими історіями (ляльки-персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини / під заг. ред. Софій Н. З., Найдю Ю.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 52 с.**

Маркотенко Т. С., Масловська І.С. Використання ляльки-персони під час проведення занять у закладах дошкільної освіти

У статті представлено ляльку-персону і методику роботи з нею; зазначено, що це практична методика, яка сприяє психологічному розвитку малюків, виховує емпатію і допомагає організувати розмову серед дітей про складні питання розмаїття та інклюзії.

У статті наголошується, що ляльки та їхні історії допомагають дитині краще усвідомити власну індивідуальність, навчитися позитивно сприймати себе, свою культуру, соціальне походження, сімейні обставини та, водночас, навчитися поважати, цінувати і пізнавати культуру, соціальну приналежність та сімейні обставини інших.

Використання розмаїтого набору ляльок, які відображають особливості дітей групи, а також дітей поза нею, сприяє вихованню поважного ставлення до різних способів життя, культур, мов і здібностей, а також формуванню й усвідомленню їхньої унікальності й цінності кожного.

У статті показано, як можна використати ляльку-персону під час проведення занять на тему «Наше рідне місто», «Що таке образа?».

Ключові слова: розвиток мовлення, заняття, лялька-персона, діти старшого дошкільного віку, заклад дошкільної освіти.

Маркотенко Т.С., Масловська І.С. Использование куклы-персоны во время проведения занятий в заведениях дошкольного образования

В статье представлено куклу-персону и методику работы с ней; указано, что это практическая методика, которая способствует психологическому развитию детей, воспитывает эмпатию и помогает организовать разговор среди детей о сложных вопросах разнообразия и инклюзии.

В статье отмечается, что куклы и их истории помогают ребенку лучше осознать собственную индивидуальность, научиться позитивно воспринимать себя, свою культуру, социальное происхождение, семейные обстоятельства и одновременно научиться уважать, ценить и познавать культуру, социальную принадлежность и семейные обстоятельства других.

Использование разнообразного набора кукол, которые отражают особенности детей группы, а также детей вне её, способствует воспитанию уважительного отношения к различным способам жизни, культур, языков и способностей, а также формированию и осознанию их уникальности и ценности каждого.

В статье показано, как можно использовать куклу-персону при проведении занятий на тему «Наш родной город», «Что такое обида?».

Ключевые слова: развитие речи, занятия, кукла-персона, дети старшего дошкольного возраста, дошкольное учебное заведение.

Markotenko T., Maslovskaya I. Use of Persona Dolls classes in Preschool Educational Institutions

In article during "is represented by Persona Dolls and a methodology for working with it; It is indicated that this is a practical method that promotes the psychological development of children, educates empathy and helps to arrange a conversation among children's about complex issues of diversity and inclusion.

The article notes that dolls and their stories help the child to better understand his own personality, to learn to positively perceive himself, his culture, social origin, family circumstances and at the same time learn to respect, appreciate and learn the culture, social belonging and family circumstances of others.

The use of a diverse set of dolls that reflects the particularities of the children of the group, as well as children outside it, contributes to the development of respect for different ways of life, cultures, languages and abilities, as well as formation and awareness of their uniqueness and value for everyone.

The article shows how to use the puppet-person during classes on "Our Hometown", "What is offense?".

Key words: speech development, occupations, doll-person, children of the senior preschool age, preschool educational institution.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2018 р.
Прийнято до друку 25.04.2018 р.
Рецензент – д.п.н., проф. Гавриш Н. В.

УДК 376-056.264

О. О. Поволоцька, І. А. Лазарєва

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ АРТИКУЛЯТОРНОЇ ДИСПРАКСІЇ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

Мовленнєвий розвиток дітей – багатокомпонентний, складно-організований багаторівневий процес, що має біологічну основу та залежний від соціально-культурних і психологічних чинників. Мовлення дитини виконує пізнавальну, комунікативну, регулюючу функції. Мовленнєва функція в дитячому віці вразлива, а її порушення має цілу низку важливих наслідків. Статистика свідчить про значну частку мовленнєвих порушень серед дітей дошкільного віку – від 7 до 20% [1].

Сьогодні достатньо глибоко вивчені клінічні та нейропсихологічні прояви мовленнєвих розладів у дітей [2; 3]. Історично так склалося, що порушення мовленнєвого розвитку спочатку розглядали в рамках психіатричної науки, розцінюючи їх як один із проявів загального порушення розвитку. Далі мовленнєвий дизонтогенез стали відносити до сфери інтересів логопедії та дефектології [2]. У неврологічній практиці порушенням формування мовлення, клінічним варіаціям мовленнєвого діагнозу приділялося недостатньо уваги. Однак, і сьогодні нерідко всі різноманітні клінічні варіанти позначаються одним широким терміном – «затримка мовленнєвого розвитку» [4]. В останні роки, у зв'язку зі збільшенням потоку дітей з порушенням розвитку мовлення та його наслідками, інтерес до проблеми порушеного мовленнєвого онтогенезу зростає, але дослідники стикаються з низкою проблем. Перша з проблем стосується термінологічного аспекту. Нерідко один й той же клінічний стан у різних системах знань позначається по-різному, що ускладнює розуміння обговорюваної проблеми. Отже, відсутність однаковості в термінології та інтерпретації мовленнєвих синдромів зумовлює відсутність єдиного методологічного підходу до їх діагностики та корекції. Окремого обговорення потребує питання проблеми артикуляторної диспраксії у дітей із ЗНМ.

Проблема полягає в тому, що сам термін – артикуляційна диспраксія не є однозначним. Так, наприклад, в зарубіжній літературі (Б. Монделаєрс) цей термін використовується для позначення порушень вимовної сторони мови, що займають проміжне положення між дислалією і дизартрією (Developmental apraxia of speech – DAS). DAS визначають як порушення контролю за мовними рухами. Б. Монделаєрс під диспраксією розуміє – розлад мовлення нейрогенного походження, але на відміну від дизартрії цей розлад пов'язано не лише з руховими порушеннями.

У вітчизняній логопедії термін артикуляторна диспраксія використовується мало, його зазвичай застосовують для визначення